

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra etiky, psychologie a charitativní práce

Bakalářská práce

VÝZNAM SŇATKU PRO SOUČASNÉ MLADÉ DOSPĚLÉ

Vedoucí práce: Mgr. Nicole Emrová

Autor práce: Renata Matašovská, DiS.

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Forma studia: kombinovaná

Ročník: čtvrtý

2019

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to - v nezkrácené podobě - elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

28.3.2019

.....

Renata Matašovská, DiS.

Děkuji touto cestou mé vedoucí práce paní Mgr. Nicole Emrové za cenné rady, připomínky a odborné vedení této bakalářské práce.

Obsah

ÚVOD	6
1 MANŽELSTVÍ	8
1.1 Sňatek	8
1.2 Vstup do manželství	9
1.3 Pojetí manželství	10
1.3.1 Právní pojetí	10
1.3.2 Sociologické pojetí.....	12
1.3.3 Teologické pojetí	14
1.4 Manželství v tradičním a moderním smyslu	15
1.4.1 Nástin historického vývoje	15
1.4.2 Moderní vývoj	18
1.5 Manželství a rodina	20
2 FORMY PARTNERSKÉHO SOUŽITÍ	22
2.1 Nesezdaná soužití.....	22
2.2 LAT	23
2.3 Registrované partnerství	24
3 KVANTITATIVNÍ ŠETŘENÍ	26
3.1 Cíl výzkumu	26
3.2 Metodologie.....	26
3.2.1 Metody sběru dat	26
3.2.2 Charakteristika výzkumného souboru.....	27
3.2.3 Proces sběru dat.....	27
3.2.4 Výzkumné zjištění a interpretace výsledků	28
SHRNUTÍ	37
ZÁVĚR	38
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	40
SEZNAM PŘÍLOH	43

PŘÍLOHY	44
ABSTRAKT.....	48
ABSTRACT.....	49

Úvod

Od svých prarodičů často slýchávám, že dnešní mladí dospělí jsou především individualisté, kteří myslí jen na své zájmy, usilují o bohatství a partnerské soužití berou jen jako zábavu. Dle nich v jejich mladém věku byla tato situace poměrně jiná. Pokud neuzavřeli sňatek před založením rodiny, do maximálně dvaceti let, byli společností stigmatizováni. Proto mě při výběru bakalářské práce nejvíce zaujalo právě toto téma.

Zajímá mě, jak mladí dospělí na manželství nahlíží dnes, v kolika letech dnešní mladí dospělí vstupují do manželství ve srovnání s minulou dobou, jakou formu soužití preferují a zda vůbec sňatek a posléze manželství považují za důležitou věc ve svém životě.

Cílem této práce je zjistit, jaký význam má pro mladé dospělé sňatek, zda je pro ně nutný v případě založení rodiny. Dále bych chtěla zjistit, jaký věk mladí dospělí vnímají jako ideální pro vstup do manželství.

Práce je členěna do tří hlavních kapitol. První kapitola představuje čtenářům pojem manželství. Pojetí toho, co manželství je, jak ho lze definovat a chápat z různých hledisek. Je zde představen pojem sňatek, kterým začíná manželský svazek, dále je v této kapitole ve stručnosti představen pojem mladá dospělost, která zaujímá v této práci neodmyslitelnou součást a která dle různých autorů nastupuje v jiném časovém mezníku. Následně je představeno manželství z pohledu české legislativy, dále jeho sociologické a teologické pojetí. Tato kapitola si klade za cíl naznačit historický a moderní vývoj manželství. Ve stručném přehledu historického vývoje se věnuji situaci manželství a rodiny, jelikož v tomto období bylo manželství ovlivněno i tím, z jaké společenské vrstvy manželé pocházeli, postupem času docházelo k posunu, kterému je věnována část nazývaná moderní vývoj. Závěrečná podkapitola je odpovědí na otázku, jak spolu souvisí manželství a rodina. Odpovědi jsou představeny pomocí odborné literatury.

V důsledku výše popisovaných postupných změn dochází i k tomu, že se mění podoba rodinného a partnerského soužití. Tyto podoby a formy jsou představeny ve druhé kapitole této práce, hlavní důraz kladu na představení pojmů nesezdané soužití, LAT a registrované partnerství.

Třetí kapitola se věnuje kvantitativnímu výzkumu, jehož výsledky jsou získány pomocí dotazníkového šetření. Tuto metodu i tento způsob šetření jsem upřednostnila

z důvodu většího vzorku oslovených respondentů, který umožňuje zjistit názor většinové společnosti na dané téma. V poslední kapitole jsou představeny závěry výzkumu a interpretace výsledků.

V bakalářské práci jsem čerpala z odborné literatury. Nejvýznamnější publikací, z níž jsem čerpala, je kniha Rodina jako instituce a vztahová síť, Průvodce sociologií autorů O. Matouška a J. Jandourka z roku 1997 a 2008. Kromě autorských monografií jsem čerpala informace i z platných zákonů 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění platném k 1.7.2018 a internetového portálu českého statistického úřadu.

1 Manželství

V této kapitole představím ve stručnosti pojem sňatek, kterým začíná stěžejní období mladé dospělosti, toto období se nazývá manželství. Představím jeho pojetí z různých hledisek, v nástinu popíšu historický a moderní pohled na manželství a závěr této kapitoly uzavře souvislost mezi manželstvím a rodinou.

1.1 Sňatek

Svatba je událost, která je řazena mezi nejvýznamnější dny lidského života, kdy dva lidé zpečetí své rozhodnutí žít společně.¹

Genep konstatuje, že svatba je akt čistě sociální. Dotýká se kromě dvou jedinců i několika více či méně velkých společenství, mezi které se řadí společnosti podle pohlaví, zastoupené družičkami, družbami či na jedné straně mužskými příbuznými a na straně druhé ženskými příbuznými. Do zmiňovaného společenství dále patří i skupiny rodičů, prarodičů z otcovy či matčiny strany, rovněž skupiny rodičů a prarodičů z obou stran včetně příbuzných. Rovněž se do této skupiny řadí i zvláštní společnosti (věková třída, společenství věřících, kasta apod.) a místní společenství (vesnice, městská čtvrť, osada apod.), k nimž náleží ženich nebo nevěsta nebo jejich otec a matka nebo všichni příbuzní.² Vzniká opravdová síť vzájemných vazeb, přičemž každý z nich vnáší do nově vzniklého svazku svá očekávání, představy, předsudky, ústřely i povahové zvláštnosti.³

Svatební den je spojen s různými rituály i zvyky. Během svatebního obřadu se jeden druhému slavnostně a před svědky zavazuje k odpovědnosti a stálosti, a to činní před autoritou občanskou nebo přímo božskou a jejich institucemi, mezi které patří kostel nebo radnice. Blízkému i vzdálenějšímu okolí se svatbou dává na vědomí, že vzniká něco nového, nové lidské společenství, které se nazývá manželství.⁴

Vstup do manželství přináší nová privilegia i povinnosti, některé z nich jsou zakotveny i ve formě právních předpisů. Uzavření manželství určuje počátek fáze, ve které jedinec získává novou roli, která je sociálně žádoucí a která představuje základ

¹ Srov. PLAŇAVA, I. *Spolu každý sám. V manželství a rodině*. Praha: Lidové noviny, 1998. ISBN 80-7106-292-8, s. 106.

² Srov. VAN GENNEP, A. *Přechodové rituály. Systematické studium rituálů*. Praha: Lidové noviny, 1997. ISBN 80-7106-178-6, s. 111 – 113.

³ Srov. PLAŇAVA, I. *Spolu každý sám. V manželství a rodině*. Praha: Lidové noviny, 1998. ISBN 80-7106-292-8, s. 108.

⁴ Tamtéž, s. 106 – 107.

pro vytvoření nového rodinného zázemí.⁵ Na toto tvrzení navazuje Říčan, který uvádí: „vstupem do manželství si dvacátník vytváří prostor, v němž se bude odehrávat velká část jeho života, v němž bude plnit své životní úkoly, v němž bude pracovat na milostné intimitě, kde bude mít domov, kde rozvine velká témata rodičovství a kde bude jednou mít i bezpečné útočiště, až jeho život dospěje do stadií převážně ústupových, defenzivních.“⁶

1.2 Vstup do manželství

Vlastní začátek dospělosti není v naší společnosti jednoznačně definován a vymezen, a to jakýmikoliv specifickými mezníky nebo rituály, které by tuto zásadní vývojovou změnu deklarovaly a potvrzovaly. Dá se říci, že alespoň částečně definovatelným aspektem je dosažení právní zletilosti, tedy dosažení 18 let věku.⁷

Mladá dospělost dle Říčana nastupuje kolem 30. roku věku⁸, ale mnozí autoři uvádějí mnohem časnější nástup vývojové fáze mladé dospělosti, např. Vágnerová, podle níž mladá dospělost zahrnuje věkové období od 20 do 35 let věku a zároveň dodává, že jednou z oblastí, v níž proběhne zásadní změna, je partnerství. Dochází k nárůstu individuální odpovědnosti, a tím se mění i vztah k normám v rámci uvažování a jednání. Mladí dospělí již chápou, že je třeba plnit určité povinnosti a řídit se určitými pravidly. Po 25. roce jsou už někteří mladí lidé schopni uvažovat o hodnotách a principech, bez ohledu na jakoukoliv autoritu.⁹ Fyzické změny mají v době mladé dospělosti pouze malý význam, a proto lidskou psychiku, vyjma období těhotenství a porodu, příliš neovlivňují. V této fázi biologicky determinované faktory působí na další rozvoj osobnosti, a to mnohem méně než faktory a aspekty sociokulturního charakteru. Vágnerová uvádí, že „období mladé dospělosti bývá označováno jako fáze intimity, jejímž úkolem je vytvoření důvěrného, spolehlivého a stabilního vztahu, který

⁵ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie. Dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0, s. 333 – 334.

⁶ ŘÍČAN, P. *Cesta životem. Vývojová psychologie*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7367-124-7, s. 245.

⁷ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie II. Dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5, s. 9.

⁸ Srov. ŘÍČAN, P. *Psychologie osobnosti. Obor v pohybu*. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-3133-9, s. 171.

⁹ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie. Dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0, s. 304 – 326.

by mohl sloužit jako zdroj citové jistoty a bezpečí a v této podobě by se mohl stát základem budoucího manželství a rodiny.“¹⁰

V rané dospělosti partnerský vztah prochází obvykle určitými fázemi, fází romantické lásky a fází realistického vztahu. V období romantické lásky dochází k běžné idealizaci a iluze v očekávání dalšího rozvoje vztahu. Ani v době zamilovanosti nemohou mít oba partneři úplně stejné potřeby a představy, což následně vede ke zklamání a hledání příčin nesouladu. Partnerství, které projde obdobím napětí a deziluze, se může stát realističtější a stabilnějším. Zamilovanost a euforie ubývá, proto může vzrůstat skutečná intimita vztahu, která je však méně vzrušující, zato stabilnější variantou.¹¹ Jedním z hlavních témat mladé dospělosti je tedy milostná intimita, její vytvoření je úkolem tohoto období.¹²

1.3 Pojetí manželství

Pojem manželství a jeho pojetí lze definovat i chápat poměrně rozmanitě, a to dle toho, z jakého hlediska kterého oboru na manželství pohlížíme. Zde se ukazuje být poměrně zajímavým vzájemné porovnání různých definic a vymezení manželství, protože každý z oborů (např. právo, teologie, sociologie, antropologie atd.) vymezuje, a tudíž chápe manželství odlišně.

1.3.1 Právní pojetí

Manželství je definováno v rodinném právu. Až do dne 1. ledna 2014, kdy v České republice vstoupil v platnost nový občanský zákoník. Manželství bylo definováno na základě textu Zákona o rodině. Až rodinné právo zařadilo manželství do občanského zákoníku, v důsledku čehož došlo ke zrušení dosavadního zákona č. 94/1963 Sbírky, o rodině. Začlenění rodinného práva do nového občanského zákoníku je podle Bezoušky a Piechowiczové plně v souladu s tím, že občanský zákoník klade na první místo člověka a jeho osobní poměry. Nový občanský zákoník zahrnuje právní pravidla upravující vznik manželství, povinnosti a práva manželů i zánik manželství.¹³

¹⁰ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie II. Dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5, s. 11 – 15.

¹¹ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie. Dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0, s. 328.

¹² Srov. ŘÍČAN, P. *Cesta životem. Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7367-124-7, s. 243.

¹³ Srov. BEZOUŠKA, P.; PIECHOWICZOVÁ, L. *Nový občanský zákoník. Nejdůležitější změny*. Praha: Anag, 2013. ISBN 978-80-7263-819-2, s. 105.

Problematicke manželství se nový občanský zákoník věnuje v Hlavě I, která stanoví, že „... manželství je trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.“¹⁴ Je tedy zřejmé, že v tomto ohledu nový občanský zákoník v podstatě plně převzal ustanovení starého zákona o rodině, do kterého navíc přidal konstatování o vzájemné podpoře a pomoci jako hlavním účelu manželství. Také další ustanovení nového občanského zákoníku výrazně korespondují se starší právní úpravou, což znamená, že v současné době platí v podstatě všechno, co bylo ohledně manželství uvedeno, v původním zákonu o rodině.

Hlavním účelem manželství podle zmíněného nového občanského zákoníku je založení rodiny a řádná výchova dětí. Muži a ženě, kteří chtějí spolu uzavřít manželství a kteří jsou označováni jako snoubenci, rodinné právo ukládá povinnost předem poznat navzájem své charakterové vlastnosti, svůj zdravotní stav, aby mohli založit manželství, které splní svůj účel. Rodinné právo dále stanovuje, že manželství se uzavírá svobodným a úplným souhlasným prohlášením muže a ženy o tom, že spolu vstupují do manželství, přičemž toto prohlášení je nutné učinit před obecním úřadem pověřeným vést matriky, popřípadě úřadem, který plní jeho funkci, nebo před orgánem církve nebo náboženské společnosti, oprávněné k tomu zvláštním předpisem. Prohlášení by se mělo činit veřejně a slavnostním způsobem v přítomnosti dvou svědků.¹⁵

Rodinné právo dále stanovuje, že manželství nemůže být uzavřeno se ženatým mužem nebo vdanou ženou anebo s osobou, která uzavřela partnerství, dále pak mezi předky a potomky a mezi sourozenci, což platí i o příbuzenství založeném osvojením, pokud osvojení trvá. Manželství může uzavřít nezletilý, jen výjimečně, jestliže je to v souladu se společenským účelem manželství, může soud z důležitých důvodů povolit uzavření manželství nezletilému staršímu šestnácti let. Manželství nemůže uzavřít osoba zbavená způsobilosti k právním úkonům. Osoba, jejíž způsobilost k právním úkonům byla omezena, může uzavřít manželství pouze na základě povolení soudu. Dále je stanoveno, že muž a žena mají v manželství stejná práva a stejné povinnosti. Jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svoji důstojnost, pomáhat si, společně pečovat o děti a vytvářet zdravé rodinné prostředí. O uspokojování

¹⁴ Zákon 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění platném k 1.7.2018, § 655.

¹⁵ Zákon 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění platném k 1.7.2018, § 656 – 670.

potřeb rodiny jsou povinni oba manželé pečovat podle svých schopností, možností a majetkových poměrů.¹⁶

Oproti původnímu zákonu o rodině č. 94/1963 Sb. bylo v některých ohledech nutné reagovat na společenský vývoj. Bylo stanoveno, že manželství nemůže uzavřít nejen osoba, která již dříve uzavřela manželství, ale ani osoba, která již dříve vstoupila do registrovaného partnerství nebo jiného obdobného svazku uzavřeného v zahraničí, a toto manželství, registrované partnerství nebo jiný obdobný svazek uzavřený v zahraničí trvá. Manželství nemůže být uzavřeno mezi poručníkem a poručencem, mezi dítětem a osobou, do jejíž péče bylo dítě svěřeno, nebo pěstounem a svěřeným dítětem. Dále se v novém občanském zákoníku stanovuje, že manželé si jsou navzájem povinni úctou, jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svou důstojnost, podporovat se, udržovat své rodinné společenství, vytvářet zdravé rodinné prostředí a společně pečovat o své děti.¹⁷ Z právního hlediska je v této souvislosti zajímavá reflexe ustanovení nového občanského zákoníku, podle něhož je každému zaručeno usilovat o vlastní štěstí a též o štěstí své rodiny, což podle Bezoušky a Piechowiczové vychází z podstaty svobody lidské vůle. Rodinu, rodičovství a manželství pak nový občanský zákoník staví pod zvláštní zákonnou ochranu. Tato norma zřetelně navazuje na ustanovení článku 32 Listiny základních lidských práv a svobod. Rodinu v tradičním smyslu přitom podle zmíněné autorské dvojice nelze chápat pouze jako soubor sociálních vztahů mezi manželi a jejich dětmi, ale je k ní nutné přistupovat jako k dynamickému útvaru, jehož základem může být i vztah páru opačného či stejného soužití žijícího v nesezdaném soužití. Ostatně i Ústavní soud České republiky konstatoval, že nelze vyloučit skutečnost, že právní ochranu jakožto rodina mohou používat i společenství osob žijící mimo institut manželství nebo osoby pokrevně nepříbuzný.¹⁸

1.3.2 Sociologické pojetí

Manželství v evropských zemích je založeno na ideji romantické lásky. Prosazuje se afektivní individualismus. Od muže a ženy se očekává, že budou svůj manželský svazek budovat na vzájemné náklonnosti, která vychází z osobnostní přitažlivosti, přesvědčení, že se k sobě dva lidé hodí. V rozvinutém světě byla romantická láska jako

¹⁶ Zákon 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění platném k 1.7.2018, § 671 – 695.

¹⁷ Zákon 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění platném k 1.7.2018, § 674 – 687.

¹⁸ Srov. BEZOUŠKA, P.; PIECHOWICZOVÁ, L. *Nový občanský zákoník. Nejdůležitější změny*. Praha: Anag, 2013. ISBN 978-80-7263-819-2, s. 105 – 106.

součást manželství „naturalizována“ a spíše než za zvláštní rys moderní kultury se považuje za běžnou součást lidské existence. Od reality se však tato ideologie liší, důrazem na osobní uspokojení v manželství se očekávání zvýšilo a někdy nelze naplnit.¹⁹

K problematice krize rodiny a manželství se vyjadřují autoři Miras a Bañares. Podle zmíněných autorů je ve společnosti prosazován subjektivní a též individualistický koncept svobody, což má za následek odmítání jakýchkoli závazků. Manželství je považováno za pouhou konvenci a formalitu či překonanou společenskou tradici, která uvalováním povinností na lásku a sexualitu omezuje osobní svobodu. Také na samotnou rodinu je pohlíženo jako na určitý model soužití vyplývající z historických a společenských okolností bez trvalého základu v lidské přirozenosti. Proto je odmítán jakýkoli neměnný vzorec rodinného soužití, především pak tradiční rodina.²⁰

Keller shrnuje, že diskuse o údajné krizi rodiny probíhá již po desetiletí a její výsledky nejsou jednoznačné. Nesporným faktem je výrazný nárůst míry rozvodovosti v posledních desetiletích. Ovšem současně s tím vzrostla i četnost druhých a třetích sňatků, takže počet lidí ve středním věku, kteří žijí trvale osaměle, zůstává relativně nízký, na základě čehož mnozí odborníci tvrdí, že rodina se v žádné krizi nenachází. Za projev tzv. krize rodiny však lze podle Kellera považovat to, že manželský svazek ztrácí svoji nadindividuální závaznost a z rodiny se stává jen jakási průchozí instituce, jejíž složení se průběžně obměňuje. Dochází tedy k určité flexibilizaci rodiny, tato instituce se stává jen jednou z řady projekcí individualizovaného životního stylu, tedy jakýmsi polem experimentování ohledně nových forem soukromého soužití, které může mít nejrůznější podoby, ať se již jedná o nesezdané páry, bezdětná manželství, páry stejného pohlaví, neúplné rodiny především matek samoživitelek a jejich nezletilých dětí atd. Rostoucí křehkost rodiny a manželství je podle Kellera zčásti způsobena individuálními preferencemi lidí, ale zčásti je také vynucena jak rostoucími náklady na výchovu a péči o děti, tak rovněž nekompromisními požadavky flexibilizovaného trhu práce. Ochota zakládat rodinu klesá zejména v těch sociálních vrstvách, ve kterých

¹⁹ Srov. GIDDENS, A., SUTTON, P. W., ed. *Sociologie*. Praha: Argo, 2013. ISBN 978-80-257-0807-1, s. 315.

²⁰ Srov. MIRAS, J.; BAÑARES, J. I. *Manželství a rodina*. Pardubice: Axis – asociace pro šíření dobré literatury, 2014. ISBN 978-80-903864-9-5, s. 23 – 24.

stabilní rodinný život, včetně dosavadního rozdělení mateřských a otcovských rolí, přichází do konfliktu s požadavky profesní mobility a biografické flexibility.²¹

1.3.3 Teologické pojetí

Člověku, kterému není zjevena láska, nesetkává se s ní, nepozná ji a neosvojí si ji, čínorodě se na ní nepodílí, je jeho život beze smyslu. Dle citované literatury nikdo nemůže žít bez lásky. Láska se může projevovat různým způsobem: přitažlivostí, okouzlením, krásou druhého, po kterém toužíme či obdivem a radostí nad laskavostí člověka, kterého si vážíme a kterého milujeme pro to, jaký skutečně je. Manželská láska je naplňována celoživotní věrností, dochází v ní k vzájemnému nasazení jednoho pro druhého. Ve svazku, ve kterém se manželé vzájemně sobě darují, se postupně prosadil teprve až v průběhu lidských dějin.²²

Mezi nejstarší sociální instituce v dějinách lidstva patří manželství. Vágnerová konstatuje, že na základě židovsko-křesťanské tradice se rozvinul ideál striktně monogamního a trvalého manželství, které bylo považováno za svátost. V souvislosti se sociokulturními proměnami se pojetí manželství změnilo. Postupem času ztratilo svůj původní společenský význam i mnohé, kdysi důležité funkce.²³

V dějinách lidstva řešily otázku obsahu a smyslu společného manželství muže a ženy různé kultury a civilizace po svém. Dle Schmidta nejranější historickou formou manželství byla monogamie. Polygamie se objevila až později. Bachofen zastává názor, že na počátku existovala všeobecná promiskuita a následně vzniklo manželství polygamní a skupinové a až po nich svazek monogamní. Je tedy zřejmé, že je zde jistá neurčitost, otevřenost a plastičnost a lidská sexualita musela být v různých kulturách přetvářena a usměrňována.²⁴

Pojem křesťanství v západních zemích byla pro pojetí manželství nějaký čas určující tzv. Augustinova koncepce manželských dober. Zde je manželství označováno jako hierarchické společenství založené za účelem plození a výchovy potomstva.

²¹ Srov. KELLER, J. *Soumrak sociálního státu*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005. ISBN 80-86429-41-5, s. 29.

²² Srov. *Život z víry: překlad 2. dílu katolického katechismu pro dospělé (vydala Německá biskupská konference 1995)*. Vyd. 2. V Českých Budějovicích: Teologická fakulta Jihočeské univerzity, 2005. ISBN 80-7040-809-X, s. 253 – 254.

²³ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: Dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, s.r.o., 2000. ISBN 80-7178-308-0, s. 333.

²⁴ Srov. KASPER, W. *Teologie křesťanského manželství*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1997. ISBN 80-85959-28-3, s. 9.

Nejvyšší dobro manželství je tedy zaměření se na potomstvo.²⁵ Životu manželů dávají děti nový rozměr. Tak jako byl zdrojem jejich radosti jejich vzájemné „ano“, tak je může naplňovat pohled na jejich společného potomka, jak vyrůstá, usmívá se, učí se mluvit apod.²⁶

Postupem času není manželství primárně pojímáno jako pohlavní společenství za účelem plození a výchovy dětí, ale poprvé zcela jako společenství života a lásky. Upouští se od právního pojímání manželství s jasně vymezenými právy a povinnostmi. Především jde o manželské společenství, které vzniká skrze osobní porozumění, jejichž přirozeným plodem a zároveň vrcholem jsou děti a i bezdětná manželství uchovávají svou hodnotu.²⁷ Neplodnost není, tak jak je tomu ve starozákonních představách, prokletím či hanbou.²⁸

Obraz manželství je neustále obnovován a prohlubován, neztrácí svoji aktuálnost s narůstajícím počtem volných soužití, rozvodů, poklesem porodnosti apod. Mnohé průzkumu ukazují, že instituce manželství je u mladých lidí stále vysoce ceněna a hodnocena.²⁹

1.4 Manželství v tradičním a moderním smyslu

1.4.1 Nástin historického vývoje

Problematika historického vývoje manželství je natolik rozsáhlá, že se naprosto vymyká možnostem předložené práce. Obrovský úkol by představovalo být jen podat stručný přehled historického vývoje manželství v rámci jediné ze současných kultur či civilizací, přičemž velkých současných civilizací lze vymezit hned několik. Z tohoto důvodu pouze naznačím charakter a roli rodiny, jakou měla v historii naší země.

²⁵ Srov. ŠRAJER, J. *Teologické texty. Nové pojetí manželství* [online] Časopis pro teoretické a praktické otázky teologie. 1/2003. Dostupné z <https://www.teologicketexty.cz/casopis/2003-1/Nove-pojeti-manzelstvi.html>. Citováno dne 02.03.2019.

²⁶ Srov. *Život z víry: překlad 2. dílu katolického katechismu pro dospělé (vydala Německá biskupská konference 1995)*. Vyd. 2. V Českých Budějovicích: Teologická fakulta Jihočeské univerzity, 2005. ISBN 80-7040-809-X, s. 264.

²⁷ Srov. ŠRAJER, J. *Teologické texty. Nové pojetí manželství* [online] Časopis pro teoretické a praktické otázky teologie. 1/2003. Dostupné z <https://www.teologicketexty.cz/casopis/2003-1/Nove-pojeti-manzelstvi.html>. Citováno dne 02.03.2019.

²⁸ Srov. *Život z víry: překlad 2. dílu katolického katechismu pro dospělé (vydala Německá biskupská konference 1995)*. Vyd. 2. V Českých Budějovicích: Teologická fakulta Jihočeské univerzity, 2005. ISBN 80-7040-809-X, s. 265.

²⁹ Srov. ŠRAJER, J. *Teologické texty. Nové pojetí manželství* [online] Časopis pro teoretické a praktické otázky teologie. 1/2003. Dostupné z <https://www.teologicketexty.cz/casopis/2003-1/Nove-pojeti-manzelstvi.html>. Citováno dne 02.03.2019.

Matoušek správně připomíná, že je velmi obtížné dopátrat se toho, jak vypadala ve středověku česká rodina. Lze proto jen spekulovat, že se jednalo o rodinu patriarchální, přičemž významní muži mohli mít více manželek. Cizoložství se patrně krutě trestalo. Zcela zásadní význam ve vývoji manželství mělo šíření křesťanství s jeho ideálem monogamie a zákazu mimomanželských styků. Později, tedy v období vrcholného středověku, se v rytířském prostředí rozšířil kult platonicky zbožňované dámy, který však nebyl spojen se zakládáním rodiny, protože o vhodnosti určitého sňatku rozhodovaly dynastické či územní zájmy. Také v měšťanském prostředí byla manželství uzavírána a nové rodiny zakládány s ohledem na majetkové zájmy široké rodiny, ovládané obvykle jediným mužem. V případě poddaných rolníků bylo uzavření sňatku vázáno na souhlas vrchnosti. Obecně pak platilo, že ve středověku rodina byla institucí, bez níž – či mimo ni – jednotlivec mohl existovat jen těžko. Patriarchální středověká rodina pod vedením mužské hlavy však potlačovala jednotlivce jako individualitu, vnucovala mu vlastnictví, odpovědnost a kolektivní činnost. Ve městech byly sňatky mužů odkládány do doby, kdy se tito stali ekonomicky soběstačnými, zatímco na venkově se muži ženili relativně brzy, aby rodinu pokud možno co nejdříve obohatili o novou pracovní sílu. Role ženy byla výrazně podřízená.³⁰

Možný k výše uvedenému dodává, že tradiční rodina přispívala ke stabilitě tradiční společnosti mimo jiné i tím, že výběr manželského partnera nebyl v rukou těch, kteří zakládali rodiny v novém pokolení, nýbrž v rukou jejich rodičů, kteří vybírali zejména s ohledem na to, nakolik je možný partner vhodný z hlediska zachování společenského postavení dané rodiny, jejího majetku atd. Individualistické klima, hodnota svobodné volby, často zdůrazňovaná na úkor hodnoty odpovědnosti, ztráta sociální kontroly atd. teprve později v moderních společnostech způsobily postupné, nicméně podstatné oslabení vlivu rodiny na jednotlivce.³¹

Společenské změny provázející evropský novověk, se podle Matouška nemohly neprojevit také v oblasti vývoje manželství a rodiny. Patriarchální rodina se začala postupně rozpadat, objevovaly se první požadavky na rovnoprávnost mužů a žen před zákonem a dokonce i na svobodnou volbu manželských partnerů, která by byla určována jen citovou náklonností. Citové potřeby všech členů rodiny byly v období

³⁰ Srov. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. ISBN 80-85850-24-9, s. 25 – 27.

³¹ Srov. MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-86429-87-8, s. 20 – 21.

tradiční společnosti plně podřízeny hospodářským zájmům. Před rokem 1800 byla erotická zamilovanost výsadou šlechty, přičemž doboví moralisté ji u lidí z nižších sociálních vrstev ještě dlouho v novověku považovali za nemoc. Ovšem zhruba po roce 1800 se láska mezi manželi stává novou normou, která je nepřímo podporována sekularizací společnosti, je umělecky propagována tehdy nastupujícím romantismem a je umožňována ekonomickým vzestupem středních společenských vrstev. Současně dochází k uzákoňování rozvodu.³²

Výrazné změny v oblasti rodiny a manželství pak podle Matouška akcelerovaly v souvislosti se stále dynamičtější ekonomickým rozvojem. V důsledku toho, jak se ženy stále více stávaly pracovními silami mimo svou domácnost, muži přestávali být jedinými živiteli rodiny a jejich prestiž v rodině začínala klesat. Rodina také ztratila pevný společenský status primárně daný povoláním muže, hlavy rodiny. Sňatky postupně přestaly být určovány jinými zájmy než přáním snoubenců žít společně. Souhlas rodičů se sňatkem se stal jen dodatečným a formálním. V důsledku procesů modernizace se lidé i rodiny osvobodili od tradičních vazeb na společenskou třídu i na místní komunitu, již nebyli podřízeni vrchnosti ani církvi. Daní za toto osvobození je však podle Matouška rozčlenění lidského života do několika málo souvisejících sfér řízených byrokratickými aparáty moderního státu. V každé sféře je přítom jednotlivci předepsána jiná role.³³ Tvrzení formulované v předchozí větě se přitom v plné míře vztahuje i na role manželské a rodinné.

³² Srov. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. ISBN 80-85850-24-9, s. 28.

³³ Srov. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. ISBN 80-85850-24-9, s. 29.

1.4.2 Moderní vývoj

Možný konstatuje, že česká rodina, stejně jako rodina v celé západní civilizaci, se v posledních několika desetiletích značně vzdálila ustálenému modelu, který byl v evropském prostředí funkční nejméně po celé tisíciletí, a to od doby, kdy se společně s křesťanstvím šířil ideál přísné monogamie, universální zákaz sexu mimo manželství a také výrazně odlišné, nicméně vzájemně komplementární role muže a ženy. Tento vcelku náhlý komplex změn byl vyvolán nejen vývojem společnosti, ale také technologickými změnami, které usnadňují péči o domácnost. Významnou roli sehrál především přesun některých funkcí, které v rodině plnili muži, na stát. Typicky se jedná o funkci obrannou, ale do jisté míry také ekonomickou. Podle zmíněného autora nelze opomíjet ani skutečnost neustále se prodlužujícího lidského života, což způsobuje, že lidé se nejen v masovém měřítku dožívají svých vnoučat a mnohdy i pravnoučat, ale že manželé spolu žijí mnohem déle než dříve. V důsledku všeobecného rozšíření antikoncepce pak došlo k rozpojení souvislosti mezi sexem a reprodukcí, tedy nutností platit za sexuální potěšení péčí o nové generace. Na druhou stranu to však znamená, že kult mateřství, který dříve chránil rodinu a propůjčoval ženě na důležitosti, je v dnešní době na ústupu a mnohdy z něj již nic nezbylo.³⁴

Možný zdůrazňuje, že do manželství v současné době vstupují oba partneři s obvykle již značnými sexuálními zkušenostmi. Od samotného manželství pak dnes ženy stejně jako muži očekávají právo na sexuální rozkoš. Mnohé ženy pak považují bohatý a uspokojení poskytující sexuální život za jednu z nejdůležitějších podmínek dlouhodobě úspěšného manželství. Pokud v tomto ohledu partneři nejsou spokojeni, neváhají hledat lepší sexuální život mimo uzavřené manželství. Empirické výzkumy dokazují, že v manželstvích trvajících více než pět let, je podíl těch, kteří již mají zkušenost s nevěrou, mezi muži a ženami v podstatě vyrovnaný, což znamená, že nevěrní manželé své manželky nepodvádějí s prostitutkami – jako tomu bylo v období před první světovou válkou – nýbrž s nevěrnými manželkami jiných mužů.³⁵

Je tedy mimo jakoukoli pochybnost, že se ve společnosti změnilo pojetí nejen rodiny obecně, ale specificky také pojetí manželství. Jandourek v této souvislosti uvádí, že svou úlohu v tomto ohledu sehrálo i posilování kultu romantické lásky, ovšem

³⁴ Srov. MOŽNÝ, I. *Česká společnost. Nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-624-1, s. 21 – 22.

³⁵ Srov. MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. ISBN 80-85850-75-3, s. 209.

především se uplatnila postupující emancipace žen. Ženy, které jsou v současné době ekonomicky samostatné, které dosahují stejného vzdělání jako muži, již manžela jako ochránce a živitele tolik nepotřebují, přičemž výkon profese jim poskytuje relativně široké možnosti seberealizace. Rostoucí suverenita ženy podle zmíněného autora brání tomu, aby sloužila jen jako výkladní skříň úspěchu svého manžela, jak tomu bylo zhruba ještě před sto lety. Široce dostupná antikoncepce umožňuje odložení sňatku či těhotenství do vyššího věku.³⁶ S určitým zjednodušením lze tedy konstatovat, že pro současné generace mladých lidí uzavření manželství již nemusí představovat prostředek a současně symbol sociálního vzestupu a postavení ve společnosti.

Na tomto místě je vhodné citovat následující konstatování Možného: „*Za společenské změny, které otevřely ženám bránu na cestě ze soukromého světa rodiny do veřejného světa širší společnosti, platí naše civilizace častějším úpadkem rodinného života a celkovým poklesem porodnosti pod míru prosté reprodukce. Rodičovství je principiálně nemožné, když se oba, muž i žena, rozhodnou pro tradiční mužskou roli. Hledá se způsob, jak větší angažovaností mužů v privátní sféře kompenzovat větší participaci žen v placených povoláních a jejich zájem na profesionální kariéře; výsledky však zatím nejsou jednoznačně povzbuzující.*“³⁷

Na závěr této podkapitoly je možné položit zásadní otázku: jaké vyhlídky do budoucnosti instituce manželství má? Jandourek na uvedenou otázku nabízí následující odpověď. Vyhlídky manželství nejsou tak tragické, jak by se snad a základě reflexe stávající situace mohlo zdát. Navzdory všem potížím, kterými instituce manželství již delší dobu prochází, sociologové očekávají, že i v budoucnosti zůstane dominantním modelem regulace partnerského soužití muže a ženy. V rámci manželství lze totiž spojovat individuální svobodu v osobním životě – tedy svobodu, která je v současné době vysoce ceněna – s potřebou vytvářet pevné a trvalé svazky s dalšími lidmi.³⁸ K právě uvedenému optimistickému názoru výše zmíněného autora je však nutné dodat, že budoucnost manželství samotného ještě nemusí automaticky zajistit budoucnost dané společnosti ve smyslu fyzického přežití.

³⁶ Srov. JANDOUREK, J. *Průvodce sociologií*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2397-6, s. 192.

³⁷ MOŽNÝ, I. *Česká společnost. Nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-624-1, s. 22.

³⁸ Srov. JANDOUREK, J. *Průvodce sociologií*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2397-6, s. 192 – 193.

1.5 Manželství a rodina

Kokaisl a kol. konstatují, že manželství a rodina bezpochyby náleží mezi nejstarší vzájemně velice úzce provázané společenské instituce, přičemž z historického hlediska ještě relativně nedávno by jen málokoho napadlo význam těchto institucí podceňovat nebo dokonce zpochybňovat. V současné době jsme však svědky výrazného relativizování manželství a rodiny a jejich funkcí ve společnosti. Zmíněný autorský kolektiv dodává, že i přes velmi těsnou souvislost manželství a rodiny jejich funkce byly a stále jsou do značné míry odlišné. Zatímco rodina se např. vyznačuje funkcí výchovnou, ekonomickou, zabezpečovací atd., základní funkcí manželství je rodinu stabilizovat. Mimo jiné i z tohoto důvodu společnost v případě manželství vytváří na jedné straně překážky ztěžující odchod z již uzavřených manželství, na druhou stranu pak společnost manželství poněkud zvýhodňuje oproti jiným vztahům.³⁹

Podle Nováka manželství a rodina jsou v podstatě ve všech výzkumech na jednom z nejpřednějších míst jakožto předpoklad lidského štěstí. Ovšem v průběhu manželství se podle zmíněného autora skepse k manželství zvyšuje, a to překvapivě více u žen než u mužů. Pravděpodobně to souvisí s vyšší mírou pohodlí, jež manželství jako starobylá instituce poskytuje mužům. Případný rozpad manželství však nesou ženy lépe než muži a výrazně méně než oni jsou ženy ohroženy porozvodovým sklouznutím k různým patologiím, např. k závislosti na alkoholu či k trestné činnosti. Základní funkční atributy rodiny založené na manželském soužití představuje tvořivost, jasně vymezené role a též schopnost jednotlivců zastupovat se v nich, jasně vymezená vedoucí role v rodině a také podpora její autority ze strany ostatních členů rodiny, dále pak jasnost komunikace, způsob vyjadřování konfliktů a účinnost interakce při jejich řešení.⁴⁰

Jako optimální lze považovat takový postup či uspořádání mezilidského soužití, kdy je nejdříve uzavřeno manželství a teprve poté se z manželství narodí děti, toto lze označit jako jakýsi ideální a historií osvědčený model. Ovšem během druhé poloviny minulého století a uplynulých dvou desetiletí je tento model stále více zpochybňován, a to nejen v teoretické rovině, nýbrž primárně v rovině faktického vývoje, kdy se stále početnějšími stávají nesezdaná soužití a kdy se rodí stále více nemanželských dětí, a to jak v rámci nesezdaných soužití, tak osamělým matkám. Tyto aspekty vývoje jsou

³⁹ Srov. KOKAISL, P. a kol. *Manželství a rodina obyvatel Kavkazu a Střední Asie. Manželství a rodina Kazachů, turkmenských Beludžů a Kyrgyzů*. Praha: Nostalgie, 2011. ISBN 978-80-254-9365-6, s. 8.

⁴⁰ Srov. NOVÁK, T. *Pozitivně na manželství*. Praha: Nakladatelství Grada Publishing, 2013. ISBN 978-80-247-4645-6, s. 23 – 24.

mnohdy považovány za symptomy krize rodiny. Český statistický úřad ve svých analýzách uvádí významné změny rodinného chování. Tak např. v roce 1991 žili v nesezdaném soužití spíše již rozvedení ve středním věku, kdežto v roce 2011 analýzy potvrdily přesun nesezdaných soužití k výrazně mladší populaci.⁴¹

⁴¹ Srov. ČSÚ. *Analýza nesezdaná soužití*. [online] Praha: Český statistický úřad, 30. 06. 2014. Dostupné z [www:https://www.czso.cz/documents/10180/20541791/170227-14.pdf/27ebcd5e-95ba-4ef4-8c65-c2a9bc58f9d8?version=1.0](https://www.czso.cz/documents/10180/20541791/170227-14.pdf/27ebcd5e-95ba-4ef4-8c65-c2a9bc58f9d8?version=1.0). Citováno dne 21. 12. 2018.

2 Formy partnerského soužití

Očadlíková konstatuje, že posledních několik desetiletí jsme svědky takových demografických, ekonomických i společenských změn, v důsledku kterých se postupně mění i postoje lidí vůči takovým fenoménům, jako je partnerství a rodičovství, přičemž se mění i podoba rodinných a partnerských vztahů. Rodinná uspořádání se pluralizují, což znamená, že rodiny nabývají různých podob a forem. Dochází také k celkovému poklesu sňatečnosti, ke snižování porodnosti a naopak k růstu počtu jedinců, kteří žijí sami.⁴² Máme tedy co do činění se značnou a stále se zvyšující růzností forem partnerského soužití. V následujícím textu budou vzaty v úvahu pouze některé z reálně existujících forem.

2.1 Nesezdaná soužití

Jandourek konstatuje, že mnoho lidí žije spolu v jakémsi manželském svazku, aniž by vstupovali formálně do manželství. Toto soužití však může přinášet různé problémy, zvláště když se jim v tomto svazku narodí děti. Dle dostupných čísel v Evropské unii preferují nemanželské soužití především mladí lidé pod třicet let.⁴³

V České republice postupně dochází k nárůstu počtu nesezdaných soužití i jejich podílu na celkovém počtu domácností. Nesezdaná soužití však náleží mezi vůbec nejméně stabilní svazky. Jako nejstabilnější se naopak jeví manželství bez předchozího života tzv. na zkoušku. Manželství uzavřená po určitém období tzv. na zkoušku se vyznačují vyšší rozvodovostí.⁴⁴ Nestabilita nesezdaných soužití podle Farkové může být způsobena i tím, že mladí lidé se pro tuto formu soužití rozhodují po kratší předchozí známosti či za situace nechtěného těhotenství.⁴⁵

Jandourek se pokouší odpovědět na otázku ohledně stále rostoucího počtu párů žijících v jiném než manželském soužití. Svou úlohu v tomto ohledu podle něj jistě hraje i silný kult romantické lásky a postupující emancipace žen. Ekonomicky

⁴² Srov. OČADLÍKOVÁ, E. *Láska na dvou adresách. Oddělené soužití v sociologických výzkumech.* [online] Sociální studia. Fakulta sociálních studií Masarykovy university. 4/2009. ISSN 1214-813X. Dostupné z [www: http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/100310092201.pdf](http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/100310092201.pdf). Citováno dne 03. 11. 2018, s. 115.

⁴³ Srov. JANDOUREK, J. *Průvodce sociologií.* Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2397-6, s. 191.

⁴⁴ Srov. GILLERNOVÁ, I.; KEBZA, V.; RYMEŠ, M. a kol. *Psychologické aspekty změn v české společnosti. Člověk na přelomu tisíciletí.* Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-2798-1, s. 106 – 107.

⁴⁵ Srov. FARKOVÁ, M. *Dospělost a její variabilita.* Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2480-5, s. 48.

samostatným a vzdělaným ženám, které již nepotřebují zajištění od manžela, pomohlo také rozšíření antikoncepce k odložení sňatku a těhotenství do vyššího věku. Partnerství je pak v kontextu postupující individualizace ve společnosti chápáno primárně jako soukromá záležitost dvou lidí, v důsledku čehož společnost soužití nesezdaných párů toleruje. Svou roli může hrát i skutečnost, že neuzavřením formálního sňatku nenastává ekonomické propojení dvou větví příbuzenstva, ani vměšování rodičů do života mladých lidí. Mnozí typičtí příslušníci postmoderní společnosti, kteří jen neradi někde zapouštějí kořeny a neradi na sebe berou velké závazky, proto před manželstvím dávají přednost volnějšímu svazku, zajišťujícímu možnost snadnějšího rozchodu.⁴⁶

2.2 LAT

Očadlíková zdůrazňuje, že podobu partnerských vztahů výrazně ovlivnila emancipace žen, během níž dochází k posunu od tradičního modelu rodiny zajišťované mužem k modelu, kdy vydělávají oba partneři. Ekonomicky soběstačné ženy si pak mohou případně dovolit samostatné bydlení. Tato změna je patrně klíčová pro objevení se alternativní podoby vztahu označované jako living apart together (LAT), tedy oddělené soužití. Pokles důrazu na tradiční rodinu a vyšší zaměstnanost a samostatnost žen vytváří prostor pro vznik partnerských dvojic, které nesdílejí společnou domácnost. Jedná se o nový fenomén, přičemž zatím neexistuje jeho obecně přijímaná definice. Zato se objevuje srovnání vztahů LAT a nesezdaného soužití. Oddělené soužití bývá považováno za alternativní typ kohabitace, za trvalý intimní vztah, který nezahrnuje společný domov. Stejně jako nesezdané soužití je i oddělené soužití považováno za přirozeně monogamní, které znamená víc než jen dočasný nebo příležitostný vztah. Oddělené soužití se přitom netýká jen mladých lidí. Nacházejí v něm totiž alternativu k tradičnímu manželství i starší partneři, kteří prožili rozvod či ovdovění. Vzhledem k prodlužující se délce života lze očekávat, že lidé budou nejen navazovat nové vztahy i v pozdějším věku, ale že i vzroste počet vztahů, které za život prožijí.⁴⁷

Očadlíková dále konstatuje, že zajímavou otázkou představuje také dobrovolnost při výběru odděleného soužití. Pokud chápeme jako nutnou podmínku definice LAT-vztahů

⁴⁶ Srov. JANDOUREK, J. *Průvodce sociologií*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2397-6, s. 192 – 193.

⁴⁷ Srov. OČADLÍKOVÁ, E. *Láska na dvou adresách. Oddělené soužití v sociologických výzkumech*. (online) Sociální studia. Fakulta sociálních studií Masarykovy university. 4/2009. ISSN 1214-813X. Dostupné z https://journals.muni.cz/socialni_studia/article/view/5782/4873. Citováno dne 03. 11. 2018, s. 116 – 119.

jejich dobrovolnost, pak tím pomineme početnou skupinu těch partnerů, kteří by rádi žili ve společné domácnosti, ale z jistých důvodů to pro ně není možné. Páry, které žijí odděleně nedobrovolně, tvoří nejčastěji lidé, kteří by žili spolu, pokud by jim v tom nebránily objektivní okolnosti. Oddělené soužití může fungovat také jako jakási záchrana manželství pro partnery zvažující rozvod. Vztahy LAT mohou být také součástí mimomanželských vztahů, v kterémžto případě by se ovšem nejednalo o alternativu, nýbrž o nelegitimní doplnění jiného vztahu.⁴⁸

2.3 Registrované partnerství

Registrované partnerství je institut, který upravuje soužití dvojic stejného pohlaví a který byl v České republice zaveden na základě zákona č. 115/2006 Sbírky, o registrovaném partnerství. Tento zákon poprvé v historii českého státu upravil uzavírání partnerství mezi osobami stejného pohlaví, podmínky pro jeho zrušení nebo zánik, vzájemné majetkoprávní vztahy registrovaných partnerů, jejich práva a povinnosti vůči sobě navzájem, vůči různým institucím a vůči státům, a celkově poskytnul gay a lesbickým párům právní jistotu v právním řádu České republiky. Zákon vstoupil v platnost dne 1. července 2006 a jen za první rok jeho platnosti bylo v České republice registrováno na 346 partnerství, přičemž do svazku většinou vstupovali muži. Ovšem některé registrované dvojice se stihly i rozejít. Organizace homosexuálů o přijetí tohoto zákona usilovaly dlouhou dobu. Zmíněný zákon však neumožnil adopci dětí registrovanými páry, nepřiznal registrovaným partnerům právo na vdovecký či vdovský důchod, ale ani společné jmění či společné zdanění, jako je tomu v případě manželství.⁴⁹

Novotný a kol. výše uvedené doplňují konstatováním, že registrované partnerství jakožto formální svazek nekopíruje institut manželství. Přestože, v České republice není možné osvojení dětí stejnopohlavními páry, žije zde mnoho takových párů, které děti vychovávají, přičemž jeden člen páru je biologickým rodičem dítěte. Mimo jiné je toho možné dosáhnout pomocí umělého oplodnění realizovaného v jiných zemích, např.

⁴⁸ Srov. OČADLÍKOVÁ, E. *Láska na dvou adresách. Oddělené soužití v sociologických výzkumech.* (online) Sociální studia. Fakulta sociálních studií Masarykovy university. 4/2009. ISSN 1214-813X. Dostupné z https://journals.muni.cz/socialni_studia/article/view/5782/4873 Citováno dne 03. 11. 2018, s. 116 – 119.

⁴⁹ Srov. SLAVÍK, M. a kol. *Vysokoškolská pedagogika. Pro odborné vzdělávání.* Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-8074-0, s. 107.

ve Spojených státech amerických, kde je plně funkční institut surogátního mateřství, kdy je embryo biologických rodičů vloženo do dělohy náhradní matky.⁵⁰

Fiala ze spolku Platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu (Proud), který údaje o registrovaných partnerstvích zaznamenává z jednotlivých matrik, v polovině roku 2017 shrnul, že registrované partnerství uzavřelo v České republice za 11 let od jeho uzákonění již 2 647 párů stejného pohlaví. Jen za první pololetí roku 2017 ho uzavřelo 137 párů, z čehož bylo 81 mužských a 56 ženských párů. Nejvíce uzavřených partnerství za jedno pololetí bylo zaznamenáno ihned po uzákonění tohoto svazku, kdy ve druhém pololetí roku 2006 bylo uzavřeno celkem 235 registrovaných partnerství. V roce 2007 následoval pokles na 109 párů v prvním pololetí, ovšem ve druhém pololetí téhož roku se již jednalo o 143 partnerství. Od té doby se počet uzavíraných partnerství ustálil a v následujících letech se již výrazněji neměnil. Zajímavým faktem je, že u registrovaných partnerství je výrazně nižší rozvodovost než u manželství. Od uzákonění partnerství se rozvedlo 14,5 % registrovaných párů, zatímco u manželství se rozvodovost dlouhodobě pohybuje kolem 50 % ročně.⁵¹

Český statistický úřad pak v roce 2011 na základě Sčítání lidu, domů a bytů – kdy se poprvé v historii sčítání objevil dotaz na registrovaná partnerství – zjistil, že vůbec nejčastěji se registrovaná partnerství v uvedeném roce vyskytovala mezi muži ve věkové kategorii 30 až 39 let. Naprostá většina osob v registrovaných, ale i faktických stejnopohlavních partnerstvích přitom žila v domácnosti bez závislých dětí.⁵²

⁵⁰ Srov. NOVOTNÝ, P. a kol. *Nový občanský zákoník. Rodinné právo*. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0431-4, s. 40.

⁵¹ Srov. ČTK. *Registrované partnerství uzavřelo v Česku od zavedení 2 647 párů*. (online) Novinky.cz. 06. 08. 2017. Dostupné z www: <https://www.novinky.cz/domaci/445553-registrovane-partnerstvi-uzavrelo-v-cesku-od-zavedeni-2647-paru.html>. Citováno dne 06. 02. 2018.

⁵² Srov. ČSÚ. *Registrované partnerství je častější u mužů*. (online) Praha: Český statistický úřad, 20. 12. 2014. Dostupné z www: <https://www.czso.cz/cso/czso/0800492b9c>. Citováno dne 07. 02. 2018.

3 Kvantitativní šetření

V první části práce se nejdříve zabývám sňatkem jako takovým, jelikož sňatek je jedním z nejvýznamnějších mezníků v životě člověka a svatební obřad potvrzuje soužití dvou osob, které spolu chtějí žít v manželském svazku.

V druhé části práce se zaměřím na cíl výzkumu, předpoklady, metodiku výzkumu, postup při získávání dat a nakonec představím výsledky výzkumu.

3.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je zjistit, jaký význam má pro mladé dospělé sňatek, zda je pro ně nutný v případě založení rodiny. Dále bych chtěla zjistit, jaký věk mladí dospělí vnímají jako ideální pro vstup do manželství.

Pro naplnění hlavního cíle výzkumu byly navrženy tyto předpoklady:

Předpoklad č. 1:

Předpokládám, že sňatek je pro mladé dospělé v dnešní době „nadbytečná věc“ a raději dávají přednost jiným formám soužití.

Předpoklad č. 2:

Domnívám se, že současní mladí dospělí v dnešní době nepovažují za nutný předpoklad uzavření sňatku před založením rodiny.

Předpoklad č. 3:

Předpokládám, že pokud chtějí mladí dospělí uzavřít sňatek, tak do svých 30 let.

3.2 Metodologie

3.2.1 Metody sběru dat

Vzhledem ke zkoumané problematice jsem zvolila techniku sběru dat dotazník prostřednictvím dotazníkového šetření (viz příloha č. 1, s. 43). Zich uvádí, podstata dotazníkové techniky spočívá v tom, že prostřednictvím písemného dotazu získáváme potřebné informace. Technika dotazníku je dobrý prostředek ke sběru dat, není až tak náročná po stránce organizační a není potřeba vynaložit moc finančních prostředků. Jak již uvedl, dotazník je technika výzkumu, pomocí níž sbíráme informace. Je potřebné si uvědomit, že *„kvalita získané informace, stejně tak jako její adekvátnost vzhledem ke zkoumanému problému rozhodujícím způsobem závisí na teoretické přípravě*

výzkumu a z toho vyplívajících požadavků na volbu příslušných sledovaných znaků a jejich konkretizaci ve formulaci otázky. Pro formulaci otázek platí stejné zásady jako tomu je při technice rozhovoru, pouze s tím rozdílem, že dotazník předpokládá, vzhledem k tomu, že při jeho vyplňování je ponechán dotazovaný sám sobě, ještě mnohem preciznější a promyšlenější formulace.“ Dotazníková technika umožňuje získání velkého množství informací.⁵³

3.2.2 Charakteristika výzkumného souboru

Jedním z důležitých bodů v rámci přípravy výzkumu bylo definování cílové skupiny. Jak již bylo zmíněno v teoretické části (1.2 vstup do manželství, s. 9) mnozí autoři uvádějí nástup mladé dospělosti do různých věkových hranic. Za vhodné se mi jevil výběr cílové skupiny dle Vágnerové tzv. mladá dospělost, která člení dospělost na období od 20 do 35 let. Pro výzkumné šetření jsem však zúžila toto období na 25 – 35 let, jelikož se domnívám, že ve věku 25 let mladí dospělí ukončují svá studia a vrhají se na další fázi ve svém životě, tak jak uvádí i Vágnerová (viz 1.2 vstup do manželství, s. 9). Ke zúžení vzorku respondentů jsem k věkovému omezení dodala další kritérium, tím bylo zjišťování, zda-li se respondenti nacházejí v manželském svazku. Chtěla jsem specifikovat cílovou skupinu na svobodné mladé dospělé, kteří do institutu manželství ještě nevstoupili, aby nedocházelo ke zpětnému bilancování sezdaných osob nad tématem sňatek potažmo manželství. Zároveň se domnívám, že komparace by byla nad rámec předkládané práce. Aby nedocházelo ke zkreslení výsledků analýzy, byli respondenti, kteří jsou v manželském svazku z analýzy vyřazeni.

3.2.3 Proces sběru dat

Výzkumné šetření bylo prováděno v období ledna a února 2019. Výběr vzorku respondentů proběhl pomocí metody sněhové koule a za pomoci sociálních sítí. Jak uvádí Břendová a kol. metoda sněhové koule „*spočívá ve výběru jedince, při kterém nás nějaký původní informátor vede k jiným členům naší cílové skupiny.*“⁵⁴

Ještě než byly dotazníky zveřejněny, ověřila jsem si jejich správnost (tedy porozumění otázkám u respondentů) tzv. pilotním výzkumem. Dle Gavory si pilotním výzkumem ověřujeme nosnost výzkumného nástroje. Pilotní výzkum provádíme na malém souboru lidí a jeho cílem je zjistit, zda daný výzkumný nástroj funguje tak,

⁵³ ZICH, F. *Úvod do sociologického výzkumu*. Praha: Eupress, 2004. ISBN 80-86754-19-7, s. 47.

⁵⁴ BŘENDO VÁ J. a kol. *Studijní příručka pro odborný diplomový seminář a metodický pokyn pro zpracování absolventské práce*. Prachatic: Vyšší odborná škola sociální, s. 9.

jak si výzkumník představuje.⁵⁵ Dotazník byl rozdán 10 přátelům, kteří splňovali kritéria. Cílem pilotního výzkumu bylo předejít formulačním chybám a nesrozumitelným otázkám. Z realizovaného předpilotního výzkumu nebyly zjištěny žádné nedostatky, proto mohl proběhnout samotný výzkum.

V úvodní části dotazníku jsem stručně popsala, k čemu dotazník bude sloužit, že je zcela anonymní a rovněž i to, pro koho je dotazník určen, i přesto dotazník vyplnili respondenti, kteří nesplňovali daná kritéria, z tohoto důvodu byly tyto dotazníky vyřazeny. Dotazník vyplnilo celkem 100 respondentů, z celkového počtu bylo vyřazeno 16 dotazníků.

Dotazník byl pomyslně rozdělen na dvě části. V první části respondenti odpovídali na všeobecné otázky a životní cíle, do druhé části byly zařazeny otázky spojené s preferencemi ohledně sňatku.

3.2.4 Výzkumné zjištění a interpretace výsledků

Otázka č. 1 Jste muž nebo žena?

Z celkového počtu dotazovaných respondentů, tedy 84 bylo celkem 67 žen tedy 80 % a 17 mužů, tj. 20 %. Jak jsem již zmiňovala výše, pro získání respondentů byla použita metoda sněhové koule, která napomáhá tomu, že původní informátor nás vede k jiným členům naší cílové skupiny. Jelikož původními informátorkami byly ženy, které dotazníky šířily nejspíše mezi další ženy, měl tento řetězec za příčinu větší návratnost v zastoupení ženské populace.

Otázka č. 2 Jaký je Váš věk?

Ve výzkumném vzorku bylo celkem 84 respondentů. Z toho 44 ve věku 25 - 27 let. Dále 19 respondentů zastupovalo věkovou kategorii 28 - 30 let a věkové rozpětí 31 - 35 let zaujímal celkem 21 respondentů. Kdybychom respondenty členili podle pohlaví, tak 37 žen bylo ve věku 25 - 27 let, 16 žen ve věku 28 - 30 let a 14 žen ve věku 31 - 35 let. Naopak 7 mužů bylo ve věkové kategorii 25 - 27 let a současně také v kategorii 31 - 35 let. Nejméně mužů bylo ve věku 28 - 30 let.

⁵⁵ Srov. GAVORA. P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0, s. 84.

Tab. č. 1 Věk respondentů

Věk respondentů	Počet dotazovaných			
	ženy	muži	celkem	v %
25 - 27	37	7	44	52
28 - 30	16	3	19	23
31 - 35	14	7	21	25
Celkem	67	17	84	100

Zdroj: vlastní průzkum

Otázka č. 3 Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Nejvíce z dotazovaných respondentů 52 % odpovědělo, že má vysokoškolské vzdělání. Žádní respondenti se základním vzděláním se v analyzovaném vzorku neobjevili, minimální počet respondentů byl se středním vzděláním. Domnívám se, že tento výsledek může být ovlivněn sociálním okolím původních informátorek, které se pohybují ve vysokoškolském prostředí. Metoda sněhové koule způsobila rozšíření dotazníku do těchto sfér.

Otázka č. 4 Jaký je Váš současný rodinný stav?**Tab. č. 2 Rodinný stav**

Rodinný stav		
	Abs.	v %
nezadaný	16	19
zadaný, krátkodobý vztah	22	26,2
zadaný, v dlouhodobém vztahu	36	42,9
zasnoubený/á	10	11,9
rozvedený/á	0	0
vdovec/vdova	0	0
v registrovaném partnerství	0	0
celkem	84	100

Zdroj: vlastní průzkum

Tabulka č. 2 ukazuje, v jakém rodinném stavu nejčastěji mladí dospělí žijí. Nejvíce respondentů odpovědělo, že žije v dlouhodobém svazku, tzn. déle než 5 let, z toho 10 lidí je zasnoubených a plánují sňatek. Vzhledem k věkové struktuře respondentů není příliš překvapivé, že žádný z nich není rozvedený ani vdovec či vdova. Zajímavé je, že žádný z respondentů nežije v registrovaném partnerství, ovšem dotaz na pohlaví partnera či sexuální orientaci nebyl předmětem dotazníku – mohli bychom tedy spekulovat i o tom, že je možné, že někteří partneři respondentů mohou být stejného pohlaví.

Otázka č. 5 Máte děti?

Tab. č. 3 Počet dětí

Děti		
	Abs.	v %
žádné	59	70,2
1	20	23,8
2	5	6
3 a více	0	0
celkem	84	100

Zdroj: vlastní průzkum

V tabulce č. 3 můžeme vidět, že u oslovených respondentů, kteří jsou ve věku 25 - 35 let převažují bezdětní respondenti. Více než jedna čtvrtina respondentů, kteří se nachází mírně nad hranicí 30 let má jedno i více dětí. I tento výsledek má zřejmě příčinu v metodě stěhové koule, ze které vzešla nadpoloviční většina vysokoškolsky vzdělaných respondentů, kteří dle mého názoru dávají zatím přednost studiu, jelikož z dotazníků také vyplynulo, že 70,2 % respondentů se nachází převážně ve věkovém období od 25 – 27 let. Plaňava toto nazývá prodloužením obdobím mládí a dospívání a konstatuje, že se v dnešní době zvýšil interval mezi biologickou schopností zplodit dítě a sociálně-psychologickou připraveností k rodičovství. Ještě zřetelněji se prodloužilo období biologicko-psychické a ekonomicko-profesní. Tyto změny shledává právě u vysokoškolsky vzdělaných, jejichž procento v populaci narůstá a u kterých ukončení profesní přípravy, ekonomická schopnost založit a materiálně zabezpečit rodinu nastupují až později, tudíž se prodlužuje doba finanční závislosti

na rodičích, což může být i v konfliktu s dokončenou emancipací emoční a postojovou.⁵⁶

Otázka č. 6 Kde v současné době žijete?

Většina respondentů 58 %, kteří jsou ve věku 30 – 31 let žije ve společné domácnosti s partnerkou/s partnerem. V samostatné domácnosti žije 21 % dotazovaných. 19 % mladých dospělých žije v domácnosti s rodiči, tyto respondenti se nacházejí těsně nad věkovou hranicí 25 let. Jedna respondentka využila slovní vyjádření v možnosti jiné a sdělila, že žije ve společně pronajatém bytě se svými přáteli a svou sestrou.

Otázka č. 7 V současné době žiji:

Z odpovědí respondentů vyplývá, že mladí dospělí dávají přednost především životu ve městech než životu na vesnicích. 31 % respondentů žije ve městě nad 10 000 obyvatel a jen o málo méně respondentů 26,2 % žije ve velkoměstě nad 100 000 obyvatel. To může být způsobeno lepší dostupností služeb, cestováním za zaměstnáním, kulturním vyžitím apod.

Otázka č. 8 Který z těchto následujících cílů je pro Vás nejdůležitější? (v případě jiné možnosti, vyplňte, prosím, do bodu ostatní)

U tohoto výroku bylo zjištěno, že nejvíce oslovených respondentů považuje ve svém životě za svůj nejdůležitější cíl mít stálého partnera, a to 28,6 %. Naopak pouze 6 % mladých dospělých považuje za důležité se vdát či oženit. K tomu se vyjadřuje i Jan Jandourek, který se zmiňuje o postupující emancipaci žen, která může být jistou příčinou. Ženy jsou v současné době ekonomicky samostatné, dosahují stejného vzdělání jako muži a již tolik nepotřebují manžela jako ochránce a živitele. Rostoucí suverenita ženy brání tomu, aby sloužila jen jako „výkladní skříň“ úspěchu svého manžela, jak tomu bylo zhruba před sto lety (viz 1.4.2 moderní vývoj, s. 18). Lze tedy konstatovat, že současní mladí dospělí nepovažují manželství za symbol sociálního vzestupu a postavení ve společnosti. Někteří respondenti 14,3 % využili možnosti vyjádřit se do kolonky ostatní, kde se nejčastěji objevovalo, že je pro ně nejdůležitější, aby byli ve svém životě šťastní, soběstační a měli spokojenou a zdravou rodinu.

⁵⁶ Srov. PLAŇAVA, I. *Manželství a rodiny*. Brno: Doplněk, 2000. ISBN 80-7239-039-2, s. 129.

Tab. č. 4 Nejdůležitější cíl

Cíl		
	Abs.	v %
dosáhnout, co nejvyššího vzdělání	3	3,6
dosáhnout kariérního růstu v zaměstnání	11	13,1
mít stálého partnera	24	28,6
mít děti	18	21,4
vdát se/oženit se	5	6
věnovat se svým zálibám	7	8,3
žít pestrý společenský život	4	4,8
ostatní	12	14,3
celkem	84	100

Zdroj: vlastní průzkum

Otázka č. 9 Jakému typu rodinného soužití dáváte přednost v případě založení rodiny?

Tab. č. 5 Typ rodinného soužití

Rodinné soužití		
	Abs.	v %
singl (bez stálého partnera/partnerky)	1	1,2
nesezdané soužití	16	19
manželství	65	77,4
registrované partnerství	2	2,4
celkem	84	100

Zdroj: vlastní průzkum

Z následující tabulky vyplynulo, že nadpoloviční většina mladých dospělých preferuje v případě založení rodiny vstoupit do manželského svazku. Kdybychom měli dané odpovědi rozdělovat dle pohlaví, zaujalo mě, že muži volili převážně odpověď

nesezdané soužití. Domnívám se, že to může být způsobeno i tím, že muži potřebují ve vztahu větší svobodu a v případě konfliktů mohou vztah kdykoli ukončit, nemusí řešit majetkové vypořádání apod. Přesto je překvapivé, že mladí dospělí stále dávají přednost manželskému soužití před založením rodiny, jelikož odpovědi v otázce č. 8 toto tvrzení naopak vyvrací. Pouze 5 respondentů v předchozí otázce uvedlo, že jeden z nejdůležitějších cílů je pro ně vdát se či oženit.

Otázka č. 10 Myslíte si, že dříve, než založíte rodinu, byste měli uzavřít sňatek?

Tab. č. 6 Rodina a sňatek

Rodina x sňatek		
	Abs.	v %
ano	32	38,1
ne	40	47,6
nevím	12	14,3
celkem	84	100

Zdroj: vlastní průzkum

V případě otázky č. 10 z odpovědí vyplynulo, že mladí dospělí zastávají názor, že není důležité, aby uzavřeli sňatek dříve, než založí rodinu. Je možné, že si mladí neuvědomují okolnosti, a nepřemýšlí o tom, jaké nevýhody s sebou přináší neuzavření sňatku před založením rodiny, například budou muset řešit, jaké příjmení bude mít jejich dítě apod. Toto potvrzuje i Jan Jandourek, který se ve své knize zmiňuje o tom, že nesezdané soužití souvisí s postupující individualizací a primárně je chápáno jako soukromá záležitost dvou lidí, kteří se nechtějí ekonomicky propojit ani zapouštět někde kořeny a brát na sebe velké závazky, z tohoto důvodu raději dávají přednost volnějšímu svazku, současně si tím zajišťují možnost snadnějšího rozchodu (viz 2.1 nesezdaná soužití, s. 22).

Otázka č. 11 Vadilo by Vám vychovávat děti, aniž byste uzavřeli sňatek? (být svobodná matka, otec?)

Na tuto otázku převážná většina dotazovaných 74 % odpověděla, že by jim nevadilo vychovávat děti, aniž by uzavřeli sňatek. Toto dokazují i údaje Českého statistického úřadu, ve kterých se uvádí, že se stále početnějšími stávají nesezdaná soužití a rodí se stále více nemanželských dětí a to jak v rámci nesezdaných soužití, tak osamělým matkám (viz 1.5 manželství a rodina, s. 20).

Otázka č. 12 Jaký je podle Vás ideální věk pro vstup do manželství?

Tab. č. 7 Ideální věk pro manželství

Ideální věk manželství	Počet dotazovaných			
	ženy	muži	celkem	v %
25-27	16	2	18	21
28-30	43	8	51	61
31-35	8	7	15	18
celkem	67	17	84	100

Zdroj: vlastní průzkum

Tabulka č. 7 ukazuje, že pokud mladí dospělí uvažují o vstupu do manželství, je pro ně ideálním věkem uzavřít sňatek do svých 30 let. Jelikož daná otázka byla otevřená, někteří z respondentů uváděli, že ideální věk pro vstup do manželství neexistuje, přičemž Keller toto konstatování doplňuje i ve své knize Soumrak sociálního státu, kde uvádí, že člověk je individuální bytost, u které nelze určit přesný postup (viz 1.3.2 sociologické pojetí, s. 12).

Otázka č. 13 Jaký význam má pro Vás v současné době manželství?

Tab. č. 8 Význam manželství

Manželství		
	Abs.	v %
jistota, že nebudu ve stáří sám	23	27,4
nejdůležitější věc v životě	6	7,1
finanční zajištění	10	11,9
předpoklad k založení rodiny	39	46,4
přežitek	7	8,3
nepotřebná věc	13	15,5
ostatní	14	16,7
celkem	84	100

Zdroj: vlastní průzkum

Uvedená tabulka ukazuje, že manželství je v současné době pro mladé dospělé předpoklad k založení rodiny. Tento fakt však popírá výsledek uvedený v tabulce č. 11, ve které uvádějí, že jim nevádí být svobodnými rodiči a zároveň pro ně není důležité uzavřít sňatek před založením rodiny, jak uvedli v tabulce č. 10. Zajímavým zjištěním pro mě bylo, že manželství je jistota nebýt ve stáří sám, která měla poměrně vysoké procento odpovědí, jelikož v prostudované literatuře jsem se s tímto spojením nesetkala.

Otázka č. 14 Domníváte se, že vstup do manželství je zároveň finanční jistota?

Z celkového počtu oslovených respondentů 84 % uvedlo, že z 66,7 % nepovažují manželství za finanční jistotu, pokud vstoupí do manželského svazku s druhou osobou.

Otázka č. 15 Z jakých důvodů nejste v současné době vdaná/ženatý?

Tab. č. 9 Důvod soužití mimo manželský svazek

Důvod nemanželského svazku		
	Abs.	v %
nevhodný partner (partnerka)	5	6
nemám partnerku/partnera	13	15,5
nedostatečné finanční zajištění	10	11,9
nestabilní zaměstnání	1	1,2
nevyhovující bytové zajištění	3	3,6
nedostatečná připravenost pro vstup do manželství	23	27,4
neochota omezovat volný čas	2	2,4
ostatní	27	32,1
celkem	84	100

Zdroj: vlastní průzkum

Odpovědi uvedené v tabulce ukazují, že mladí dospělí nejsou v současné době v manželském svazku z důvodu nedostatečné připravenosti na tento životní krok. V této otázce byla nejvíce zastoupena možnost vyjádření svými slovy. Nejpočetnější z nich byly odpovědi např. „nepotřebuji na vztah papír“ nebo „partner mě zatím nepožádal“, „partner nechce“, „nechci přítele do sňatku tlačit“ apod.

Shrnutí

Cílem mého výzkumu bylo zjistit, jaký význam má pro mladé dospělé sňatek, zda je pro ně nutný v případě založení rodiny. Dále mě zajímalo, jaký věk mladí dospělí vnímají jako ideální pro vstup do manželství. Ti byli ve větší míře zastoupeni ženským pohlavím, opačné pohlaví zastupovalo 17 respondentů. Jedinou podmínkou pro jejich výběr bylo, aby nežili v manželském svazku a dotazovaní byli ve věkovém rozmezí mezi 25 – 35 lety. Vágnerová uvádí, že v tomto období dochází k zásadním změnám partnerství.⁵⁷ Nejvíce respondentů bylo zastoupeno ve věku 25 - 27 let.

První předpoklad, který jsem stanovila, byl ten, zda je sňatek pro mladé dospělé v dnešní době nadbytečná věc a raději dávají přednost jiným formám soužití. Z výzkumného procesu vyplývá, že současní mladí dospělí ve věku 25 – 35 let preferují sdílené společné domácnosti s partnerem či partnerkou. Ti, kteří mají dlouhodobé partnerské svazky (43 %), což jsou respondenti mezi 28 a 30 lety mají ze 14 % pouze jedno dítě. Ostatní jsou bezdětní, z čehož lze globálně usuzovat, že mladí dospělí dávají přednost jiným životním cílům, než je rodičovství, ale zároveň nestojí o časté střídání partnerů.

Dalším předpokladem byla má domněnka, že současní mladí dospělí nepovažují za důležitý cíl ve svém životě, aby vstoupili do manželství ještě před založením rodiny. Pro mladé dospělé je v současné době jeden z nejdůležitějších cílů, aby měli stálého partnera, jak už jsem zmínila v předchozím předpokladu. Touží po tom být šťastní, soběstační, mít spokojenou a zdravou rodinu. V případě založení rodiny by zejména mladé ženy sice preferovali žít v manželském svazku před rozhodnutím založit rodinu, ale zároveň by jim nevadilo vychovávat děti v tzv. rodině na psí knížku.

Ideální věk pro vstup do manželství, což byl můj poslední předpoklad, je podle mladých dospělých období do třiceti let. Shodli se na tom jak muži, tak ženy a to celkem v zastoupení více jak 50 % z celkového počtu oslovených respondentů.

⁵⁷ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie. Dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0, s. 304 – 326.

Závěr

Tato bakalářská práce s názvem Význam sňatku pro současné mladé dospělé se zabývá sňatkem, potažmo manželstvím, do kterého mladí dospělí sňatkem vstupují.

Jeden z nejzajímavějších faktů, uvedený v počátečních kapitolách práce, spatřuji především ve způsobu uzavírání manželství a zakládání rodin v minulých dobách, při tomto byl kladen důraz výhradně na majetkové zájmy. Role ženy byla v minulých dobách výrazně podřízena a výběr partnera nebyl v rukou těch, kteří rodiny zakládali, nýbrž v rukou jejich rodičů.

V úvodních kapitolách této práce jsem se především zaměřila na pojem manželství, které hraje v životě mladého člověka významnou roli. Představila jsem jak historické, tak moderní pojetí manželství a zaměřila se na jeho vývoj. Zabývala jsem se i sňatkem, kterým toto zlomové období lidského života začíná. Tato fáze byla zejména v minulosti zpravidla úzce spojena se zakládáním rodiny. V dnešní době též souvisí manželství se základním rodiny, avšak již není nutností, aby páry nejdříve uzavřely manželství a následně měly děti. Nyní je ve společnosti naopak běžné, že téměř jedna polovina dětí se rodí mimo manželství. V závěru teoretické části jsem charakterizovala vybrané formy partnerského soužití.

Výzkumná část je v předkládané práci představena prostřednictvím kvantitativního šetření. Potřebné odpovědi byly získány pomocí dotazníkového šetření.

Cílem celé práce bylo zjistit, zda mladí dospělí vnímají sňatek, potažmo celé manželství, jako prostředek, který je nutný k založení rodiny, a jaký je vlastně podle nich ideální věk pro vstup do manželského svazku.

Z výsledků vyplývá, že tradiční model rodiny se opravdu změnil. V dnešní době narůstá počet párů žijících v jiném než manželském soužití. Ekonomicky samostatné a vzdělané ženy již nepotřebují zajištění od manžela, a proto oddalují nejen vstup do manželství, ale i těhotenství. Dle analyzovaných výsledků je podle respondentů ideální věk pro sňatek či těhotenství třicet let. S postupující individualizací společnost soužití nesezdaných párů toleruje. Mladí dospělí spíše než po manželství touží po spokojeném životě se stálým partnerem v dlouhodobém vztahu a dávají přednost životu ve městech než životu na vesnicích. Ženy preferují před založením rodiny uzavření sňatku, ale zároveň to není podmínkou pro výchovu potomků.

Vzhledem k použité metodě sněhové koule výrazně převažovaly odpovědi vysokoškolsky vzdělaných žen. Domnívám se, že toto mělo vliv na výsledky kvantitativního výzkumu, a proto by bylo zajímavým podnětem pro další zkoumání do výzkumu zahrnout více respondentů mužského pohlaví a zároveň se zaměřit na různorodost vzdělání dotazovaných původních informátorek, aby nepřevažovalo vzdělání vysokoškolské.

Seznam použitých zdrojů

Seznam literatury

- BEZOUŠKA, P.; PIECHOWICZOVÁ, L. *Nový občanský zákoník. Nejdůležitější změny*. Praha: Anag, 2013. ISBN 978-80-7263-819-2.
- BŘENDOVIÁ J. a kol. *Studijní příručka pro odborný diplomový seminář a metodický pokyn pro zpracování absolventské práce*. Prachatice: Vyšší odborná škola sociální.
- FARKOVÁ, M. *Dospělost a její variabilita*. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2480-5.
- GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.
- GIDDENS, A., SUTTON, P. W., ed. *Sociologie*. Praha: Argo, 2013. ISBN 978-80-257-0807-1.
- GILLERNOVÁ, I.; KEBZA, V.; RYMEŠ, M. a kol. *Psychologické aspekty změn v české společnosti. Člověk na přelomu tisíciletí*. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-2798-1.
- JANDOUREK, J. *Průvodce sociologií*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2397-6.
- KASPER, W. *Teologie křesťanského manželství*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 1997. ISBN 80-85959-28-3.
- KELLER, J. *Soumrak sociálního státu*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005. ISBN 80-86429-41-5.
- KOKAISL, P. a kol. *Manželství a rodina obyvatel Kavkazu a Střední Asie. Manželství a rodina Kazachů, turkmenských Belúdžů a Kyrgyzů*. Praha: Nostalgie, 2011. ISBN 978-80-254-9365-6.
- MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. ISBN 80-85850-24-9.
- MIRAS, J.; BAÑARES, J. I. *Manželství a rodina*. Pardubice: Axis – asociace pro šíření dobré literatury, 2014. ISBN 978-80-903864-9-5.

- MOŽNÝ, I. *Česká společnost. Nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-624-1.
- MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-86429-87-8.
- MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. ISBN 80-85850-75-3.
- NOVÁK, T. *Pozitivně na manželství*. Praha: Nakladatelství Grada Publishing, 2013. ISBN 978-80-247-4645-6.
- NOVOTNÝ, P. a kol. *Nový občanský zákoník. Rodinné právo*. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0431-4.
- PLAŇAVA, I. *Manželství a rodiny*. Brno: Doplněk, 2000. ISBN 80-7239-039-2.
- PLAŇAVA, I. *Spolu každý sám. V manželství a rodině*. Praha: Lidové noviny, 1998. ISBN 80-7106-292-8.
- PLZÁK, M. *Manželský svár*. Praha: nakladatelství MOTTO, 2011. ISBN 978-80-7246-569-9.
- ŘÍČAN, P. *Cesta životem. Vývojová psychologie*. 2 vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7367-124-7.
- ŘÍČAN, P. *Psychologie osobnosti. Obor v pohybu*. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-3133-9.
- SLAVÍK, M. a kol. *Vysokoškolská pedagogika. Pro odborné vzdělávání*. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-4054-6.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie. Dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie II. Dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5.
- VAN GENNEP, A. *Přechodové rituály. Systematické studium rituálů*. Praha: Lidové noviny, 1997. ISBN 80-7106-178-6.
- Zákon 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění platném k 1.7.2018.

ZICH, F. *Úvod do sociologického výzkumu*. Praha: Eupress, 2004. ISBN 80-86754-19-7.

Život z víry: překlad 2. dílu katolického katechismu pro dospělé (vydala Německá biskupská konference 1995). Vyd. 2. V Českých Budějovicích: Teologická fakulta Jihočeské univerzity, 2005. ISBN 80-7040-809-X.

Seznam elektronických zdrojů

ČSÚ. *Registrované partnerství je častější u mužů*. [online] Praha: Český statistický úřad, 20. 12. 2014. Dostupné z www: <https://www.czso.cz/csu/czso/0800492b9c>. Citováno dne 10. 11. 2018.

ČSÚ. *Analýza nesezdaná soužití*. [online] Praha: Český statistický úřad, 30. 06. 2014. Dostupné z www: <https://www.czso.cz/documents/10180/20541791/170227-14.pdf/27ebcd5e-95ba-4ef4-8c65-c2a9bc58f9d8?version=1.0>. Citováno dne 21. 12. 2018.

ČTK. *Registrované partnerství uzavřelo v Česku od zavedení 2 647 párů*. [online] Novinky.cz. 06. 08. 2017. Dostupné z www: <https://www.novinky.cz/domaci/445553-registrovane-partnerstvi-uzavrelo-v-cesku-od-zavedeni-2647-paru.html>. Citováno dne 10. 11. 2018.

OČADLÍKOVÁ, E. *Láska na dvou adresách. Oddělené soužití v sociologických výzkumech*. (online) Sociální studia. Fakulta sociálních studií Masarykovy university. 4/2009. ISSN 1214-813X. Dostupné z www: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/100310092201.pdf>. Citováno dne 03. 11. 2018.

ŠRAJER, J. *Teologické texty. Nové pojetí manželství* [online] Časopis pro teoretické a praktické otázky teologie. 1/2003. Dostupné z <https://www.teologicketexty.cz/casopis/2003-1/Nove-pojeti-manzelstvi.html>. Citováno dne 02.03.2019

Seznam příloh

Příloha I.: Dotazník

Přílohy

Příloha I.: Dotazník

Vážená respondentko, vážený respondentě,

tímto bych Vás chtěla požádat o vyplnění dotazníku, který poslouží jako podklad pro bakalářskou práci na téma „Význam sňatku pro současné mladé dospělé“.

Dotazník je určen osobám, které jsou ve věku 25 – 35 let a nejsou v manželském svazku. Vyplnění dotazníku je zcela anonymní a výsledky budou použity pouze pro účely mé bakalářské práce. Prosím, pečlivě vyplňte odpovědi na všechny otázky, které se Vás týkají.

Pokud není uvedeno jinak, zakroužkujte prosím pouze 1 odpověď.

Předem Vám děkuji za Váš čas věnovaný vyplnění dotazníku a za Vaše odpovědi.

Renata Matašovská

1. Jste muž nebo žena?

- a) muž
- b) žena

2. Jaký je Váš věk?

3. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) základní
- b) střední bez maturity (učiliště)
- c) střední s maturitou
- d) vyšší odborné
- e) vysokoškolské
- f) žádné

4. Jaký je Váš současný rodinný stav?

- a) nezadaný
- b) zadaný, krátkodobý vztah
- c) zadaný, v dlouhodobém vztahu (déle než 5 let)

- d) zasnoubený/á
- d) rozvedený/á
- e) vdovec/vdova
- f) v registrovaném partnerství

5. Máte děti?

- a) žádné
- b) 1
- c) 2
- d) 3 a více

6. Kde v současné době žijete?

- a) v samostatné domácnosti
- b) v domácnosti s rodiči
- c) ve společné domácnosti s partnerkou/partnerem
- d) jiné:

7. V současné době žijí:

- a) na vesnici (do 500 obyvatel)
- b) v malém městě (do 10 000 obyvatel)
- b) ve městě (nad 10 000 obyvatel)
- c) ve velkoměstě (nad 100 000 obyvatel)

8. Který z těchto následujících cílů je pro Vás nejdůležitější? (v případě jiné možnosti, vyplňte, prosím, do bodu ostatní)

- a) dosáhnout, co nejvyššího vzdělání
- b) dosáhnout kariérního růstu v zaměstnání
- c) mít stálého partnera
- d) mít děti
- e) vdát se/oženit se
- f) věnovat se svým zálibám
- g) žít pestrý společenský život
- h) ostatní:

9. Jakému typu rodinného soužití dáváte přednost v případě založení rodiny?

- a) singl (bez stálého partnera/partnerky)

- b) nesezdané soužití
- c) manželství
- d) registrované partnerství

10. Myslíte si, že dříve, než založíte rodinu, byste měli uzavřít sňatek?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

11. Vadilo by Vám vychovávat děti, aniž byste uzavřeli sňatek? (být svobodná matka, otec?)

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

12. Jaký je podle Vás ideální věk pro vstup do manželství?

13. Jaký význam pro Vás má v současné době manželství? (lze označit více možností)

- a) jistota, že nebudu ve stáří sám
- b) nejdůležitější věc v životě
- c) finanční zajištění
- d) předpoklad k založení rodiny
- e) přežitek
- f) nepotřebná věc
- g) ostatní:

14. Domníváte se, že vstup do manželství je zároveň finanční jistota?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

15. Z jakých důvodů nejste v současné době vdaná/vdaný?

- a) nevhodný partner (partnerka)
- b) nemám partnera/partnerku

- c) nedostatečné finanční zajištění
- d) nestabilní zaměstnání
- e) nevyhovující bytové zajištění
- f) nedostatečná připravenost pro vstup do manželství
- g) neochota omezovat volný čas
- h) ostatní:

Abstrakt

MATAŠOVSKÁ, R. *Význam sňatku pro současné mladé dospělé*. České Budějovice 2019. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra etiky, psychologie a charitativní práce. Vedoucí práce Mgr. Nicole Emrová.

Klíčová slova: sňatek, manželství, mladá dospělost

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, jaký význam má pro mladé dospělé sňatek, zda je pro ně nutný v případě založení rodiny. Dalším cílem bylo zjistit, jaký věk mladí dospělí vnímají jako ideální pro vstup do manželství.

Práce se zabývá sňatkem, především však manželstvím, jeho definicí. Poměrně rozmanitým pojetím manželství, které zahrnuje právní, sociologický a teologický pohled. Není opomenut ani historický vývoj. Práce dále představuje souvislosti mezi manželstvím a rodinou. Součástí práce je i definování různých forem partnerského soužití.

Pro získání odpovědí na potřebné údaje byli osloveni respondenti v mladém dospělém věku, jejichž charakteristika je v práci uvedena. Závěr práce ukazuje výzkumné zjištění, které bylo získáno pomocí kvantitativního procesu.

Abstract

The importance of marriage for current young adults.

Key words: marriage, young adults

The main objective of questionnaire survey was to determine the impact of marriage to young adults and if is it for them necessary in the case of family formation. The next objective was to determine which age is according to young adults regarded as ideal for entering into marriage.

This bachelor thesis deals with marriage and its definition, describes the legal, sociological and theological concept of marriage. Focus was given to historical development. Bachelor thesis shows connection of marriage with family. Important part of bachelor thesis constitutes definiton of different types of cohabitation.

Respondents were young adults and their characterization is described in this thesis. The conclusion shows the results of research.